

طراحی و اعتبارسنجی ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان مدارس متوسطه (مطالعه‌ی موردی: مدارس استان کهگیلویه و بویراحمد)

محسن فرمهینی فراهانی^۱، علی کشاورز زاده^۲ و زهره نصیری^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۵/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۲/۱۰

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف طراحی ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان مدارس متوسطه کشور (مطالعه‌ی موردی مدارس استان کهگیلویه و بویراحمد) صورت گرفته است. در این راستا، مهم‌ترین و اساسی‌ترین ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی دانش‌آموزان گردآوری و توسط ۳۰۰ نفر از کارشناسان و متخصصین اعتبارسنجی شده سپس در ۵۹ مدرسه‌ی متوسطه (۳۶۸ دانش‌آموزان) استان کهگیلویه و بویراحمد اجرا شده است. روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده توصیفی پیمایشی می باشد. ابزار گردآوری داده‌های پژوهش پرسشنامه محقق‌ساخته می‌باشد. تحلیل داده‌ها با روش‌های آمار توصیفی (میانگین، خطای استاندارد میانگین، واریانس انحراف استاندارد) و آمار استنباطی آزمون (t) تک نمونه‌ای انجام گرفته است. یافته‌های حاکی از روش‌های توصیفی نشان داده که اکثر ملاک‌ها و شاخص‌ها در سطح مطلوبیت «زیاد» ارزیابی شده و محاسبه آزمون (t) در مورد هر یک از ملاک‌ها و شاخص‌ها معنادار شده بنابراین نتیجه می‌گیریم که این ملاک‌ها و شاخص‌ها توسط کارشناسان و متخصصین مورد تأیید قرار گرفته است و به عنوان ملاک‌ها و شاخص‌های مهم برای ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان می باشد. همچنین نتایج از اجرای چارچوب نهایی بر روی دانش‌آموزان به منظور مشخص شدن وضعیت کیفیت آنها با توجه به شاخص‌های اعتبارسنجی شده (3.8807) ارزیابی شده است.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی، اعتبارسنجی، کیفیت، دانش‌آموزان، ملاک، شاخص.

^۱ - دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شاهد farmahinifar@yahoo.com

^۲ - دانش آموخته کارشناسی ارشد برنامه ریزی آموزشی دانشگاه شاهد (نویسنده مسئول) keshavarz.ali66@gmail.com

^۳ - دانش آموخته کارشناسی ارشد برنامه ریزی آموزشی، دانشگاه شاهد zohre.nasiri59@gmail.com

مقدمه:

آموزش و پرورش به عنوان شاه کلید توسعه و پیشرفت ملت‌ها می‌باشد که وظیفه اصلی آن تربیت نیروی انسانی می‌باشد، لذا حصول اطمینان از کیفیت، صلاحیت، مناسب بودن، اهداف، خط‌مشی‌ها، برنامه‌ها و عملکردهای اجرایی دستگاه عظیم آموزش و پرورش ضروری است (بختیاری، ۱۳۸۳). کیفیت (آموزش) مدرسه، مفهومی چند بعدی است و به تغییراتی که در رفتار دانش‌آموز حاصل می‌شود اشاره دارد، یا به عبارتی، همان یادگیری می‌باشد (پازارگادی، ۱۳۸۳). کیفیت مدارس باید تمام کارکردها و فعالیت‌های مدرسه از قبیل فرایند یاددهی-یادگیری، دانش‌آموزان، معلمان، امکانات و تجهیزات و... را شامل شود و یا به عبارتی دیگر باید تمام عناصر فرایند یاددهی-یادگیری اعم از درون‌داد، فرایند و برون‌داد مورد توجه باشد (بازرگان ۱۳۸۰: ۸۰).

دانش‌آموز یکی از مهمترین منابع تأمین کننده کیفیت در آموزش و پرورش می‌باشد (میرزاحمدی، ۱۳۸۵). ارزیابی از دانش‌آموز نقش اساسی را در اطلاع معلم، مدیر و والدین از دستاوردهای آنها می‌باشد (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۱، ۲۰۱۱). بنابراین، برای به دست آوردن اطلاعات در مورد اینکه دانش‌آموزان مدارس از چه کیفیتی برخوردار می‌باشد، باید از یک سیستم دقیق ارزیابی استفاده کرد (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۰۹). در ارزیابی و ارزشیابی از کیفیت مدارس، بهبود کیفیت یاددهی و یادگیری دانش‌آموزان به عنوان هدف اساسی در مرکز می‌باشد (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۱۳).

برای ارزیابی از دانش‌آموزان باید اصولی را در نظر داشت که می‌توان به این اصول اشاره داشت؛ احترام به شاخصیت آنها و رعایت حقوق همه آنها، درک یکسان دانش‌آموزان از اهداف، استانداردها و توانایی‌های خود به دست آورد، تجزیه، تحلیل و تفسیر خلاق و استفاده از این دانش به دست آمده، استفاده از روش‌ها و فرم‌های متنوع برای ارزیابی از دانش‌آموزان، بازخورد نتایج حاصل از ارزیابی به دانش‌آموزان، والدین و معلمان، کمک به دموکراتیزه کردن روابط بین دانش‌آموزان و معلمان (برجس و همکاران^۲، ۲۰۱۱). در ارزیابی از دانش‌آموزان باید این نکته را در نظر داشت که باید به صورت دوره‌ای ارزیابی را انجام داد. در هر دوره، نتایج حاصل از ارزیابی دانش‌آموزان را در به صورت جداگانه برای خود دانش‌آموز و والدین آنها شرح داد تا از میزان عملکرد تحصیلی خود آگاه شوند و برای بهبود هر چه بیشتر آن نیز برنامه ریزی داشته باشند (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۱۱).

1.

2. Mateja Brejc, mag. Mitja Sardoc and dr. Darko Zupanc

در ارزیابی از کیفیت دانش‌آموزان مدارس، مهمترین مشکلات و چالش‌ها، گرایش به ذهنی‌گرایی و دور شدن از عینیت‌گرایی (عبدالهی، ۱۳۸۵). و همچنین رعایت اطمینان از عدالت در ارزیابی و تضمین امنیت در نتایج گزارش ارزیابی از دانش‌آموزان می‌باشد (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۱۳). این شرایط زمانی رخ می‌دهد که ملاک‌ها و نشانگرهای ملموس و قابل سنجش در دسترس ارزیابان نباشد و آنان برای ارزیابی به معیارهای ذهنی خودساخته متوسل شوند. این کار، ارزیابی را بسیار مخاطره‌آمیز می‌سازد. در چنین حالتی، حرکات و رفتارهای سلیقه‌ای و فردی در سازمان نظارتی مشاهده می‌شود و امکان تبعیض قایل شدن و نبود معیار رتبه‌بندی در نظارت بسیار محتمل است (عبدالهی، ۱۳۸۶). استفاده از شاخص‌های قابل اندازه‌گیری و دقیق در ارزیابی، می‌تواند به وضوح، دقت و سرعت ارزیابی افزود (وزارت آموزش و پرورش فیلادلفیا^۱، ۲۰۰۹). بنابراین، برای ارزیابی دانش‌آموزان باید یک سامانه ارزیابی دقیق، عینی، منطقی و قابل اندازه‌گیری در قالب ملاک‌ها و شاخص‌هایی تدوین شوند.

پژوهش حاضر با هدف شناسایی و اعتبارسنجی ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد، از طریق مورد بررسی قرار دادن تحقیقات انجام گرفته داخلی و خارجی، مهمترین و اساسی‌ترین ملاک‌های ارزیابی از دانش‌آموزان مدارس را شناسایی و برای هر یک از این ملاک‌ها، شاخص‌هایی (مشخصه‌هایی هستند که خصوصیات کیفی را در قالب کمیت‌ها بیان نموده و آنها را به صورت ارزش‌های عددی قابل فهم (میانگین، نسبت و یا نرخ) را شناسایی و در قالب پرسشنامه‌ای با طیف پنج درجه‌ای لیکرت تدوین و توسط ۳۰۰ تن از کارشناسان صفی و ستادی آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد و متخصصین دانشگاهی اعتباربخشی کرده، سپس، چارچوب نهایی حاصل از اعتبارسنجی را، در مدارس متوسطه نظری استان کهگیلویه و بویراحمد به طور آزمایشی اجرا کرده، تا وضعیت کیفیت دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان را بر اساس چارچوب ارائه شده مشخص دارد، به این امید که اعضاء (مسئولین، مدیران) را نسبت به وضع موجود و حرکت به سمت وضع مطلوب و بهبود وضعیت کیفیت و برنامه‌ها ترغیب و تشویق کند. از این جهت می‌توان گفت این پژوهش میان کارهای انجام گرفته، پژوهشی نو و مورد نیاز باشد.

^۱. Middle States Association of Colleges and Schools Philadelphia

پیشینه پژوهش:

الف: داخلی

یادگارزاده (۱۳۸۸) در پژوهشی «اعتبارسنجی در آموزش و پرورش»، اعتبارسنجی را به عنوان یک الگوی ارزشیابی بررسی و ضمن مرور تعاریف و سابقه اعتبارسنجی در نظام‌های آموزشی، درباره‌ی هدف‌ها و روش‌های آن بحث کرده است. همچنین، این پژوهش چالش‌های پیش روی استقرار نظام اعتبارسنجی در مدارس را مورد بحث قرار داده است.

یادگارزاده (۱۳۸۸) در پژوهشی «اعتبارسنجی در آموزش و پرورش، فرصت‌ها و تهدیدها»، فرصت‌ها و تهدیدها برای اعتبارسنجی در مدارس کشور را مورد بررسی قرار داده است.

پازارگادی (۱۳۸۲) در پژوهشی «ارائه الگویی برای اعتبارسنجی (تضمین کیفیت) برای آموزش و پرورش»، با هدف ارائه الگویی پیشنهادی برای بررسی فلسفه و اهداف مدرسه، ساختار نقش و وظایف، به بررسی ۹ مولفه برای اعتباربخشی پرداخته است. ۹ عامل شامل: رسالت و اهداف، برنامه آموزشی و درسی، سنجش دانش‌آموزان، کادر آموزش/کارکنان، منابع آموزشی، ارزشیابی برنامه، مدیریت، بازنگری برنامه‌ها می‌باشند. پژوهش برای هر یک از عوامل مذکور، استانداردهای پایه را تعریف کرده است.

جوادی (۱۳۸۸) در پژوهشی «ضرورت‌ها و چگونگی ایجاد نظام تضمین کیفیت در آموزش و پرورش»، به تعریف اصطلاحات مربوط به تضمین کیفیت در آموزش و پرورش پرداخته است. سپس، به بررسی هدف‌های تضمین کیفیت در آموزش و پرورش، سابقه موضوع، چگونگی ایجاد نظام تضمین کیفیت، رویکردهای عمده برای تضمین کیفیت و در نهایت به ارائه چندی پیشنهاد پرداخته است.

رجایی پور (۱۳۸۶) در پژوهشی «بررسی شاخص‌های مطلوب در فرایند ارزشیابی مدیریت مدارس از دیدگاه مدیران و دبیران متوسطه شهر کرد»، به بررسی نظر مدیران و دبیران درباره‌ی مهمترین شاخص‌ها در ارزشیابی مدیریت مدارس مربوط به امور آموزشی پرداخته است. پژوهش، به ترتیب شاخص‌های مربوط به امور مالی، فضا و تجهیزات آموزشی، کارکنان آموزشی، دانش‌آموزان و روابط مدرسه و اجتماع را به عنوان مهمترین شاخص‌ها در ارزشیابی عملکرد مدیر اعلام نموده‌اند.

عبدللهی (۱۳۸۶) در پژوهش «طراحی سامانه نشانگرهای ارزیابی کیفیت مدارس ابتدایی و راهنمایی»، با استفاده از الگوی سیپ^۱، به اعتباریابی و رواسازی نشانگرهای ارزیابی عملکرد کیفی آموزشگاهی پرداخته است.

^۱. (CIPP)

ربیعی و همکاران (۱۳۸۶) در پژوهشی «مقایسه‌ی نرخ‌های آموزشی و کیفیت آموزش و پرورش نمونه‌های برتر مدارس دولتی و غیرانتفاعی استان چهارمحال و بختیاری»، به مقایسه‌ی کیفیت (کمی و کیفی) آموزش و پرورش مدارس دولتی و غیرانتفاعی استان چهارمحال و بختیاری پرداخته است.

میرزاحمدی (۱۳۸۵) در طرحی پژوهشی «مبانی نظری احصاء شاخص‌های ارزشیابی نظام آموزش و پرورش»، مدل سه‌عاملی نظام آموزش و پرورش شامل درونداد، فرایند و برونداد (واسطه‌ای و نهایی) را مورد بررسی قرار داده و برای هر کدام ملاک‌ها و شاخص‌های مربوط به آن را پیشنهاد داده است.

بقایی شیوا (۱۳۷۴) در طرح پژوهشی «الگوی اعتبارسنجی برای نظام جدید آموزش متوسطه»، بعد از مورد نظر قرار دادن عوامل اعتبارسنجی (کارد آموزشی، دانش‌آموز، منابع کالبدی، برنامه‌ریزی و فعالیت‌ها ارزیابی، مدیریت)، مجموعه‌ی از استانداردهای پیشنهادی (۱۳ استاندارد کادر آموزشی، ۵ استاندارد دانش‌آموزان، ۴ استاندارد منابع کالبدی، ۳ استاندارد مدیریت و ۳ استاندارد برنامه‌ریزی و فعالیت‌های ارزیابی) را تدوین نمود

بازرگان (۱۳۷۲) در پژوهشی «سیستم نشانگرهای آموزشی و کاربرد آن در تحلیل کارایی دانشگاهی»، ضمن دسته‌بندی نشانگرهای آموزشی براساس مدل سیستمی، به چگونگی تدوین سیستم نشانگرهای آموزشی پرداخته است. پژوهش یکی از اولین کارها در زمینه طراحی شاخص‌های ارزشیابی آموزشی می‌باشد.

الف: خارجی

وزارت آموزش و پرورش ویرجینیا^۱ (۲۰۱۱) در طرحی پژوهشی «استانداردهای اعتبارسنجی برای مدارس ویرجینیا»، دوازده استاندارد، اهداف و مقاصد، مدیریت و رهبری، برنامه‌ریزی بهبود مدارس، منابع مالی، وسایل و تجهیزات، سازمان و جو مدارس، امنیت و سلامت مدارس، برنامه‌ریزی آموزشی و ارزشیابی از یادگیری دانش‌آموزان می‌باشد. هر کدام از استانداردها، شامل تعداد زیادی از ملاک‌ها و شاخص‌ها می‌باشد که برای اعتبارسنجی در مدارس استفاده می‌باشد.

وزارت آموزش و پرورش هنگ کنگ^۲ (۲۰۱۱ و ۲۰۱۲) در طرح پژوهشی «استانداردهای پیشرفته اعتبارسنجی برای سیستم‌های کیفیت مدارس کشور هنگ کنگ»، این پژوهش

^۱. Virginia Board of Education

^۲. Ministry of Education, Hong Kong

عامل‌ها، ملاک‌ها و شاخص‌هایی اعتبارسنجی برای تضمین کیفیت در سیستم مدارس را شناسایی کرده‌اند که می‌توان به: اهداف و مقاصد، مدیریت و رهبری، برنامه‌ریزی بهبود مدارس، منابع مالی، وسایل و تجهیزات، سازمان و جو مدارس، امنیت و سلامت مدارس، برنامه‌ریزی آموزشی و ارزشیابی از یادگیری دانش‌آموزان اشاره کرد.

اندرسون (۲۰۱۱)^۱ در پژوهشی «شاخص‌های تضمین کیفیت در آموزش متوسطه»، مجموعه‌ای از شاخص‌ها برای تضمین کیفیت در آموزش و پرورش متوسطه کشور کلمبیا را طراحی و اعتبارسنجی کرده است. سپس، شاخص‌های نهایی را برای اجرا به مدارس متوسطه پیشنهاد کرده است

وزارت آموزش و پرورش فیلادلفیا^۲ (۲۰۰۹) در طرحی پژوهشی «استانداردهای اعتباربخشی برای مدارس ایالت فیلادلفیا»، به شناسایی دوازده عامل اعتبارسنجی که شامل «استاندارد اهداف و مقاصد، مدیریت و رهبری، برنامه‌ریزی بهبود مدارس، منابع مالی، وسایل و تجهیزات، سازمان و جو مدارس، امنیت و سلامت مدارس، برنامه‌ریزی آموزشی و ارزشیابی از یادگیری دانش‌آموزان» پرداخته است. پژوهش در ادامه برای هر کدام از عامل‌ها، ملاک‌ها و شاخص‌هایی مربوط به آن را تدوین کرده است.

ویلیس^۳ (۲۰۰۳) در پژوهشی «تأثیر ارزشیابی مدیران بر پیشرفت آموزشی مدارس در مدارس ایالت ماساچوست آمریکا»، مشخص کرده که بین ارزشیابی و پیشرفت آموزشی مدارس رابطه معناداری وجود دارد. مهمترین شاخص‌ها در ارزیابی عملکرد مدیران بر اساس نتایج تحقیقات مذکور مربوط به امور آموزشی، دانش‌آموزی، کارکنان آموزشی و والدین مدارس می‌باشد.

مرکز ملی آمارهای آموزشی دپارتمان آموزش و پرورش ایالات متحده^۴ (۲۰۰۰) یکی از معروف‌ترین گزارش‌های تفصیلی درباره‌ی «شاخص‌های آموزش و پرورش» را انجام داده است. این گزارش را می‌توان یک چارچوب مفهومی و عملی معتبر در زمینه شاخص‌های آموزشی دانست که به خوبی تصویر کیفیت آموزش و پرورش را منعکس کرده است. گزارش مزبور شامل ۱۳ شاخص در بخش‌های مختلف آموزش و پرورش می‌باشد.

1. Anderson

2. Middle States Association of Colleges and Schools phladelphia

3. Willis

4. NCES

سازمان همکاری و توسعه‌ی اقتصادی^۱ (۱۹۹۸) گزارشی را با عنوان «نگاهی به آموزش؛ شاخص‌های آن» منتشر کرد که برای نخستین بار در آن با استفاده از شاخص‌های یاد شده وضعیت نظام‌های آموزشی کشورهای عضو را به صورت تطبیقی نشان می‌داده است. بر طبق آخرین نسخه نشریه، شاخص‌های آموزشی به تعداد ۳۶ و در ۶ زمینه می‌باشد.

باتانی^۲ (۱۹۹۶) در پژوهشی «نشانگرهای عملکردی سیستم آموزشی»، سه مجموعه از نشانگرهای آموزشی را تحت عناوین کلی شاخص‌های زمینه، فرایند و منابع شامل شاخص‌های مالی، مشارکت، تحقیق و توسعه‌ی آموزشی و تصمیم‌گیری و شاخص‌های برونداد بررسی کرده است.

ضمن در نظر داشتن مبانی نظری و پیشینه پژوهشی مذکور، مسئله اساسی پژوهش حاضر این است که؛ ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی دانش‌آموزان مدارس متوسطه کشور کدامند؟ همچنین وضعیت کیفیت معلمان مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد مطابق با چارچوب ارائه شده چگونه می‌باشد؟

سوالات پژوهش:

- ملاک‌های ارزیابی از دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد کدامند؟
- شاخص‌های ارزیابی از دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد کدامند؟
- وضعیت کیفیت مدارس دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد بر طبق چارچوب ارائه شده «ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی دانش‌آموزان مدارس» چگونه می‌باشد؟

روش پژوهش

با توجه به هدف پژوهش که طراحی و اعتبارسنجی ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان مدارس متوسطه ایران (مطالعه‌ی موردی مدارس استان کهگیلویه و بویراحمد) می‌باشد، پژوهش حاضر، طریق مطالعه‌ی اسناد و مدارک وزارت آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی، پژوهش‌های موجود در داخل کشور و خارج از کشور، مجموعه‌ای از مهمترین و اساسی‌ترین ملاک‌ها و شاخص‌هایی ارزیابی دانش‌آموزان آموزش را شناسایی و

1. OESD

2. Battana

در قالب پرسشنامه‌ای با طیف پنج درجه ای لیکرت تدوین کرده که اعتبار این مجموعه، ملاک-ها و شاخص‌ها توسط ۳۰۰ نفر از کارشناسان صفی و ستادی آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد و متخصصان دانشگاهی تأیید شد. سپس چارچوب نهایی حاصل از اعتبارسنجی را، در مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد به طور آزمایشی اجرا کرده، تا وضعیت کیفیت دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان را بر اساس چارچوب ارائه شده مشخص دارد. بنابراین روش این پژوهش، از نظر هدف، کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی از نوع پیمایشی می باشد.

جامعه و نمونه آماری:

با توجه به هدف پژوهش که طراحی و اعتبارسنجی ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان مدارس متوسطه ایران (مطالعه‌ی موردی مدارس استان کهگیلویه و بویراحمد) می باشد، جامعه و نمونه آماری پژوهش در دو مرحله جداگانه شامل؛

مرحله اول؛ اعتبارسنجی ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان مدارس متوسطه می باشد. جامعه‌ی این بخش از پژوهش شامل؛

الف: جامعه‌ی متنی، اسناد و مدارک وزارت آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی، پژوهش‌های موجود در داخل کشور و خارج از کشور که در زمینه موضوع وجود دارد.

ب: جامعه‌ی آماری، کارشناسان صفی و ستادی آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد و چندی تن از متخصصان و صاحب نظران در زمینه ارزیابی کیفیت می باشد.

نمونه در این مرحله از پژوهش شامل؛ پژوهش از طریق مطالعه‌ی اسناد و مدارک وزارت آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی، پژوهش‌های موجود در داخل کشور و خارج از کشور مجموعه‌ای از مهمترین و اساسی ترین ملاک‌ها و شاخص‌هایی ارزیابی از دانش‌آموزان مدارس را شناسایی و در قالب پرسشنامه ای با طیف پنج درجه‌ای لیکرت تدوین کرده که اعتبار این مجموعه‌ی ملاک‌ها و شاخص‌ها توسط ۳۰۰ تن از کارشناسان صفی و ستادی آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد و متخصصان عرصه دانشگاهی به منظور اعتباریابی قرار گرفت. با توجه به ماهیت پژوهش، دشواری و دسترسی آن، به صورت هدفمند از افراد صاحب نظر در حیطه ارزیابی کیفیت در دانشگاه‌های کشور و کارشناسان صفی و ستادی اداره‌ی آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد به عنوان نمونه پژوهش استفاده شده است.

ملاک شناخته شدن افراد نمونه پژوهش به عنوان کارشناس، اشتغال حداقل ۵ سال در پست‌های مدیریتی و یا آشنایی با دانش ارزشیابی کیفیت در آموزش و پرورش می باشد. ملاک شناخته شدن افراد نمونه پژوهش به عنوان متخصص دانشگاهی، آشنایی و داشتن تحقیقات مرتبط با ارزشیابی کیفیت آموزش در آموزش می باشد. حجم نمونه به این ترتیب انتخاب می شود که، از میان ۳۰۰ تن از کارشناسان صفی و ستادی آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد و متخصصان عرصه دانشگاهی، ۸۱ درصد (۲۴۳ نفر) کارشناسان آموزش و پرورش می باشند که شامل معلمان، مدیران مدارس و کارکنان ستادی آموزش و پرورش می باشند. متوسط سن پاسخ دهندگان ۴۳ سال، ۸۱ درصد از آنها دارای مدرک لیسانس و ۱۹ درصد از آنها دارای مدرک کارشناسی ارشد، متوسط سابقه تدریس آنها ۱۶ سال می باشند. (۵۷ نفر) ۱۹ درصد دیگر از متخصصان صاحب نظر ارزیابی کیفیت و تیم ارزیابی دفتر نظارت و ارزشیابی دانشگاه شاهد هستند که، ۳۰ درصد از متخصصین دارای درجه علمی، دانشیاری، ۲۰ درصد کارشناسی ارشد و ۵۰ درصد دیگر از متخصصین دارای درجه استادیاری می باشند. همچنین متوسط سنی متخصصین ۴۵ سال و متوسط سابق تدریس آنها ۱۵ سال می باشند.

مرحله دوم؛ مطالعه‌ی موردی مدارس استان کهگیلویه و بویراحمد می باشد و جامعه و نمونه این بخش از پژوهش شامل؛ پژوهش حاضر برای اجرای آزمایشی طرح در استان کهگیلویه و بویراحمد، مدارس متوسطه (دخترانه و پسرانه) نظری (سالی واحدی) را انتخاب کرده است. برای انتخاب نمونه از این میان از با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی، مدارس متوسطه (دخترانه و پسرانه) نظری (سالی واحدی) دو شهرستان دنا و بویراحمد را انتخاب کرده. حجم نمونه با ضریب اطمینان ۰/۹۵ و اشتباه مجاز ۰/۰۵ با استفاده از فرمول کوکران^۱ محاسبه شده است. با توجه به انتخاب روش نمونه گیری خوشه‌ای برای نمونه گیری از سطح مدارس این دو شهرستان، نمونه‌های آماری پژوهش به این ترتیب می باشد:

الف: مدرسه

دو شهرستان دنا و بویراحمد به ترتیب دارای ۱۸ و ۵۲ مدرسه می باشد که جمعاً دارای ۷۰ مدرسه می باشد. از این میان بر طبق محاسبه فرمول کوکران، ۵۹ مدرسه از سطح هر دو شهرستان به صورت تصادفی به عنوان نمونه پژوهش را انتخاب شد. با توجه به کوچک بودن جامعه‌ی پژوهش در شهرستان دنا و بزرگ بودن جامعه‌ی پژوهش در شهرستان بویراحمد، به تناسب ۷۴/۳ درصد نمونه پژوهش (۲۴ مدرسه‌ی دخترانه، ۲۰ مدرسه‌ی پسرانه و در کل تعداد

^۱. Kukran

۴۴ مدرسه) از شهرستان بویراحمد انتخاب و ۲۵.۷ درصد نمونه پژوهش (۸ مدرسه‌ی دخترانه، ۷ مدرسه‌ی پسرانه و در کل تعداد ۱۵ مدرسه) از شهرستان دنا انتخاب شد.

۵: دانش‌آموزان

دو شهرستان دنا و بویراحمد به ترتیب دارای ۱۴۳۷ و ۷۶۲۹ دانش‌آموز می‌باشد که جمعاً دارای ۹۰۶۶ دانش‌آموز می‌باشد. طبق محاسبه فرمول کوکران، ۳۶۸ دانش‌آموز از سطح هر دو شهرستان به صورت تصادفی، به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شد. با توجه به این که تعداد مدارس، نمونه پژوهش ۵۹ مدرسه می‌باشد از هر مدرسه تقریباً ۶ الی ۷ دانش‌آموز به صورت تصادفی انتخاب شد. بنابراین در مجموع تعداد ۲۷۴ دانش‌آموز از سطح ۴۴ مدرسه‌ی شهرستان بویراحمد و تعداد ۹۴ دانش‌آموز از سطح ۱۵ مدرسه‌ی شهرستان دنا انتخاب شد که نیمی از آنها دختر و نیمی از آنها پسر می‌باشد.

ابزار و روش جمع‌آوری داده‌های:

در این پژوهش با توجه به دو مرحله‌ای که دارد، ابزار گردآوری در هر یک از مراحل شامل؛ **مرحله اول؛** اعتبارسنجی ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان متوسطه می‌باشد، برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. لازم به ذکر است که در تهیه این ابزار و روش جمع‌آوری داده‌ها مراحل زیر مراعات شده است.

۱- پژوهشگر با بررسی منابع داخلی و خارجی انجام گرفته برای ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان مدارس، مجموعه‌ای از ملاک‌ها و شاخص‌های مربوطه را گردآوری و در قالب یک پرسشنامه‌ی محقق ساخته با طیف پنج درجه‌ای لیکرت تنظیم نموده است.

۲- جهت بررسی اعتبار پرسشنامه در این تحقیق از اعتبار صوری و محتوایی استفاده شد تا اطمینان حاصل شود که پرسشنامه حاوی تعداد کافی از پرسش‌های مناسب برای اندازه‌گیری مفهوم مورد سنجش می‌باشد، و یا به بیان دیگر، پرسشنامه به گونه‌ای طراحی شده که ابعاد و عناصر ارزیابی کیفیت معلمان را تحت پوشش دقیق قرار دهد. بدین منظور، از نظرات ۳۰ نفر از صاحب نظران دانشگاهی استفاده شد، و بر اساس نظرات آنان نقایص پرسشنامه برطرف گردید. در ضمن سعی شد پرسشنامه دارای مقدمه‌ای گویا و مختصر بوده و به طور مناسب ویراستاری شده باشد. پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید. مقدار به دست آمده برای کل پرسشنامه ۰/۹۶ محاسبه شد. با توجه به این که مقدار به دست آمده بیشتر از ۰/۷۰ بود، پایایی ابزار اندازه‌گیری قابل قبول تلقی می‌شود.

۳- پرسشنامه مربوطه بین کارشناسان صفی و ستادی آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد و متخصصان دانشگاهی به منظور گردآوری نظرات آنان و تعیین اعتبار هر یک از این ملاک‌ها و شاخص‌ها طراحی و توزیع شد.

۴- فرایند توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها از متخصصان در طی یک فرایند شش ماهه انجام گرفت. نظرات متخصصان در رابطه با هر یک از ملاک‌ها و شاخص‌ها، بعد از گذشت شش ماه گردآوری شد.

۵- نظرات کارشناسان و متخصصان کدبندی شد، در قالب نرم افزار (SPSS) وارد گردید و محاسبات آماری انجام شد.

۶- محاسبات آمار توصیفی (سنجش امتیاز و میزان مطلوبیت هر یک از این ملاک‌ها و شاخص‌ها) و آمار استنباطی (آزمون t تک نمونه‌ای) انجام گردید. درباره‌ی هر کدام از محاسبات آماری، ملاحظات در نظر گرفته شده است که شامل مراحل ذیل می باشد؛

۱-۱-۶-- انجام محاسبات آمار توصیفی

۱-۱-۱-۶- تعیین امتیاز هر یک از ملاک‌ها و شاخص‌ها: با توجه به میانگین کل امتیازدهی به هر یک از ملاک‌ها و شاخص‌ها، وزن‌دهی آنها صورت می‌گیرد تا سطح مطلوبیت هر یک از عوامل مشخص شود. بدین ترتیب، به ملاک‌ها و شاخص‌هایی که سطح مطلوبیت آنها خیلی زیاد باشد ارزش عددی ۵، سطح مطلوبیت زیاد ارزش عددی ۴، سطح مطلوبیت متوسط ارزش عددی ۳، سطح مطلوبیت کم ارزش عددی ۲ و سطح مطلوبیت خیلی کم ارزش عددی ۱ اختصاص داده می‌شود.

۲-۱-۱-۶- تعیین سطح مطلوبیت هر یک از ملاک‌ها و شاخص‌ها: برای مشخص کردن سطح مطلوبیت در پژوهش حاضر امتیاز ۵ خیلی زیاد، امتیاز ۴-۴/۹۹ زیاد، امتیاز ۳-۳/۹۹ متوسط، امتیاز ۲-۲/۹۹ کم و حذف سوال و امتیاز ۱-۱/۹۹ خیلی کم و حذف سوال می‌باشد.

جدول ۱: مقیاس تبدیل واژه‌های کمی به کیفی در مورد تاثیر ملاک‌ها و شاخص‌ها در ارزیابی

معیار تصمیم کمی	۱	۲	۳	۴	۵
معیار تصمیم کیفی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
معیار تصمیم کمی	۱-۱/۹۹	۲-۲/۹۹	۳-۳/۹۹	۴-۴/۹۹	۵
معیار تصمیم کیفی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد

۳-۱-۱-۶- نوشتن سطح امتیاز، مطلوبیت و پذیرش هر یک از، ملاک‌ها و شاخص‌ها

۲-۱-۶- انجام محاسبات آمار استنباطی

در اجرای آزمون (آزمون t تک نمونه‌ای با ضریب اطمینان ۰/۹۵ و اشتباه مجاز ۰/۰۵) در صورتی که مقدار آماره‌ی بدست آمده (t) با درجه آزادی مشخص (299) محاسبه شود و سطح معنی‌داری مشاهده شده (sig) مقدار کمتر از میزان خطای مجاز (0.05) شود، در این صورت این، ملاک یا شاخص مورد توافق و تایید کارشناسان و متخصصان می باشد و در صورتی که سطح معنی‌داری مشاهده شده (sig) مقدار کمتر از میزان خطای مجاز (0.05) نباشد، بدین معنا می باشد که، این ملاک یا شاخص مورد توافق و تایید کارشناسان و متخصصان نمی باشد.

۷- پرسشنامه تعدیل و تلخیص گردید.

۸- چارچوب نهایی ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان تدوین گردید. در آخر پرسشنامه جهت اجرا در مدارس طراحی شد.

مرحله دوم؛ مطالعه‌ی موردی مدارس استان کهگیلویه و بویراحمد می باشد. در این مرحله از پژوهش برای گردآوری داده‌ها به منظور پاسخگویی به سوال سه پژوهش، از پرسشنامه محقق ساخته بهره گرفته شده است. پرسشنامه شامل ۳۰ سوال می باشد که اطلاعات مربوط به مهمترین شاخص‌های ارزیابی دانش‌آموزان را می‌سنجد. از اعتبار صوری و محتوایی به منظور سنجش اعتبار پرسشنامه در این مرحله پژوهش استفاده شد تا اطمینان یابیم که پرسشنامه، به تعداد کافی پرسش‌های مناسب برای اندازه گیری مفهوم مورد سنجش را در برداشته باشد. به بیان دیگر، پرسشنامه به گونه‌ای طراحی شده باشد که ابعاد و عناصر ارزیابی کیفیت معلمان مدارس را تحت پوشش دقیق قرار دهد. بدین منظور، از نظرات ۳۰ نفر از صاحب نظران دانشگاهی استفاده شد و بر اساس نظرات آنها نقایص پرسشنامه برطرف گردید. برای اندازه‌گیری پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. مقدار آلفا برای پرسشنامه معلم ۰/۸۹ محاسبه گردید، با توجه به این که مقدار آلفای بدست آمده بیشتر از ۰/۷۰ است، پایایی ابزار اندازه گیری قابل قبول تلقی گردید.

روش‌های تحلیل داده‌ها:

تجزیه و تحلیل داده‌های این تحقیق بر اساس دو روش آمار توصیفی و استنباطی انجام شد. در تجزیه و تحلیل داده‌های به شکل توصیفی از میانگین، واریانس، انحراف استاندارد، خطای استاندارد میانگین استفاده شده و در تجزیه و تحلیل داده‌های به شکل استنباطی از آزمون (t) تک نمونه‌ای (با ضریب اطمینان ۰/۹۵ و اشتباه مجاز ۰/۰۵) استفاده شده است.

تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌های پژوهش

– سوال شماره‌ی یک – ملاک‌های ارزیابی از دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد کدامند؟

به منظور پاسخگویی به این سوال پژوهش مبنی بر «ملاک‌های ارزیابی از دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد کدامند» پژوهش حاضر از طریق مطالعه‌ی اسناد و مدارک وزارت آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی، پژوهش‌های موجود در داخل کشور و خارج از کشور، چهار ملاک (پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، تعامل دانش‌آموزان با معلمان، علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی، ترکیب و توزیع دانش‌آموزان) را ارائه داده است. که جهت انجام اعتبارسنجی، این ملاک‌ها را، در قالب پرسشنامه‌ای منسجم با طیف پنج درجه‌ای لیکرت طراحی و تدوین نموده و در اختیار ۳۰۰ تن از کارشناسان صفی و ستادی آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد و متخصصان دانشگاهی قرار داده، پس از گردآوری داده‌های پژوهش، تحلیل انجام شده پیرامون این سوال در قالب جداول آمار توصیفی (میانگین، خطای استاندارد میانگین، واریانس انحراف استاندارد و سطح مطلوبیت) و آمار استنباطی (آزمون t تک نمونه‌ای) ارزیابی گردیده است.

جدول ۲: آمار توصیفی مربوط به اعتبارسنجی ملاک‌های دانش‌آموزان

سطح مطلوبیت	انحراف استاندارد	واریانس	خطای استاندارد میانگین	میانگین	ملاک‌ها
زیاد	0.975571	0.9517	0.056325	۴.۱۸۶۶	۱- پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان
زیاد	0.750139	0.5627	0.043309	4.3	۲- تعامل دانش‌آموزان با معلمان
متوسط	0.800912	0.641	0.046241	3.91	۳- علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی
زیاد	0.938558	0.8808	0.054188	4.0933	۴- ترکیب و توزیع دانش‌آموزان
		زیاد		4.2111	میانگین امتیاز کل ملاک‌ها

(منبع: یافته‌های پژوهش)

با توجه به نتایج حاصل از آمار توصیفی (جدول شماره ۲)، میانگین امتیاز کل ملاک‌های دانش‌آموزان (۴.۲۱۱۱) می‌باشند. پس دارای سطح مطلوبیت «زیاد» می‌باشد. همچنین، در این بین ملاک «تعامل دانش‌آموزان با معلمان» با امتیاز (۴.۰۹۳۳) بیشترین میزان امتیازدهی را

داشته و ملاک «علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود» با امتیاز (3.91) دارای کمترین میزان امتیازدهی می‌باشد.

جدول ۳: آمار استنباطی مربوط به اعتبارسنجی ملاک‌های دانش‌آموزان

ملاک‌ها	تعداد متخصصین	مقدار t	Df	سطح معناداری	وضعیت پذیرش
۱- پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان	300	16.1563	299	0.000	تایید
۲- تعامل دانش‌آموزان با معلمان	300	31.1711	299	0.000	تایید
۳- علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی	300	30.2042	299	0.000	تایید
۴- ترکیب و توزیع دانش‌آموزان	300	20.1767	299	0.000	تایید

(منبع: یافته‌های پژوهش)

بررسی نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (جدول شماره ۳) حاکی از این است که مقدار آماره‌ی بدست آمده هر یک از ملاک‌های دانش‌آموزان با درجه آزادی (299)، چون سطح معنی داری مشاهده شده ($\text{sig}=0.000$) مقدار کمتر از میزان خطای مجاز (0.05) شده پس نتیجه می‌گیریم که این ملاک‌ها توسط کارشناسان و متخصصین مورد تأیید قرار گرفته است و به عنوان ملاک‌های مهم و قابل قبول در جریان ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان می‌باشد.

-سوال شماره دو- شاخص‌های ارزیابی دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد کدامند؟

به منظور پاسخگویی به این سوال شماره‌ی سوم پژوهش مبنی بر «شاخص‌های ارزیابی دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد کدامند» پژوهش حاضر، از طریق مطالعه‌ی اسناد و مدارک وزارت آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی، پژوهش‌های موجود در داخل کشور و خارج از کشور، (۴۱) شاخص (برای ۴ ملاک تعیین شده) را ارائه داده است. جهت انجام اعتبارسنجی، شاخص‌ها را در قالب پرسشنامه‌ی منسجم با طیف پنج درجه‌ای لیکرت طراحی و تدوین نموده و در اختیار ۳۰۰ تن از کارشناسان صفی و ستادی آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد و متخصصان دانشگاهی قرار داده، پس از گردآوری داده‌های پژوهش، تحلیل انجام شده پیرامون این سوال در قالب جداول آمار توصیفی (میانگین، خطای استاندارد میانگین، واریانس انحراف استاندارد و سطح مطلوبیت) و آمار استنباطی (آزمون t تک نمونه‌ای) ارائه گردیده است.

جدول ۴: آمار توصیفی مربوط به اعتبارسنجی شاخص‌های ارزیابی از دانش‌آموزان

عامل سوم: دانش‌آموزان						
ملاک	شاخص	میانگین	خطای استاندارد میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	سطح مطلوبیت
۱- پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان	درصد پذیرش دانشجویان متوسطه نظری به کل دانش‌آموزان متوسطه فنی و حرفه‌ای و کار و دانش	4.2867	0.03669	0.404	0.63548	زیاد
	درصد پوشش تحصیلی ظاهری	4.47	0.04403	0.582	0.7627	زیاد
	درصد پوشش تحصیلی واقعی	4.29	0.04817	0.696	0.8344	زیاد
	درصد پوشش تحصیلی ویژه سنی	4.2067	0.06275	1.181	1.08684	زیاد
	میانگین معدل دانش‌آموزان گروه بر حسب رشته تحصیلی	3.0833	0.05096	0.779	0.8826	متوسط
	نسبت دانش‌آموزان مشروطی به کل دانش‌آموزان در هر مقطع	4.15	0.05786	1.004	1.00209	زیاد
	نسبت دانش‌آموزان انصرافی به کل دانش‌آموزان در هر مقطع رشته	4.18	0.05111	0.784	0.88518	زیاد
	نسبت دانش‌آموزان اخراجی به کل دانش‌آموزان در هر مقطع رشته	3.64	0.05274	0.835	0.91352	زیاد
	درصد دانش‌آموزان به تفکیک رشته‌های تحصیلی	4.1033	0.04928	0.728	0.85347	زیاد
	نرخ قبولی دانش‌آموزان به پایه‌های بالاتر	4.0033	0.05205	0.813	0.9015	زیاد
	نرخ ارتقای دانش‌آموزان به دوره‌ی پیش‌دانشگاهی	4.54	0.04931	0.729	0.85411	زیاد
	تعداد دانش‌آموزان مقام اور در مسابقات علمی در سطح استانی	3.87	0.05763	0.996	0.99821	متوسط
	تعداد دانش‌آموزان مقام اور که در المپیادهای علمی در سطح کشور	3.5967	0.04376	0.575	0.758	زیاد
	نرخ فارغ‌التحصیلی دانش‌آموزان	4.3433	0.04525	0.614	0.78369	زیاد
	نرخ ماندگاری دانش‌آموزان	4.5133	0.03936	0.465	0.68169	زیاد
	نسبت دانش‌آموزان استعدادهای برتر تحت پوشش به کل دانش	4.19	0.04396	0.58	0.76147	زیاد

ادامه‌ی جدول ۴: آمار توصیفی مربوط به اعتبارسنجی شاخص‌های ارزیابی از دانش‌آموزان

عامل سوم: دانش‌آموزان						
ملاک	شاخص	میانگین	خطای استاندارد میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	سطح مطلوبیت
۱- پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان	درصد دانش‌آموزان کلاس‌های مختلط	4.1667	0.05212	0.815	0.90274	زیاد
	نسبت دانش‌آموزان مدارس غیردولتی به کل دانش‌آموزان	4.2	0.04815	0.696	0.83406	زیاد
	میانگین معدل سالانه دانش‌آموزان	3.9733	0.05083	0.775	0.88046	متوسط
	میانگین معدل قبولی‌های خرداد ماه	4.1833	0.05656	0.96	0.97959	زیاد
	درصد قبولی خرداد ماه	4.6467	0.0517	0.802	0.89545	زیاد
	درصد قبولی سالانه دانش‌آموزان	4.15	0.05	0.75	0.86603	زیاد
	درصد دانش‌آموزان کلاس‌های مختلط	4.1667	0.04085	0.501	0.7075	زیاد
	درصد دانش‌آموزان کلاس‌های چندپایه	4.2133	0.04587	0.631	0.79452	زیاد
	نسبت دانش‌آموزان مدارس غیر دولتی به کل دانش‌آموزان استان	4.1333	0.03903	0.457	0.67608	زیاد
	میانگین کل شاخص‌های		4.1360	زیاد		
۲- تعامل دانش‌آموزان با معلمان	میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت تدریس و تحقیق	4.46	0.03212	0.309	0.55627	زیاد
	میزان مشارکت دانش‌آموزان در کارهای گروهی کلاسی	4.4633	0.03636	0.397	0.6298	زیاد
	میزان مشارکت دانش‌آموزان در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی	4.4	0.04276	0.548	0.7406	زیاد
	میزان مشارکت دانش‌آموزان در اداره‌ی کلاس و مدرسه	4.5	0.03581	0.385	0.62017	زیاد
	میزان زمانی که دانش‌آموزان سر کلاس ارائه و فعالیت کلاسی دارند	4.3667	0.04835	0.701	0.83739	زیاد
	میانگین کل شاخص‌های		4.4380	زیاد		

ادامه‌ی جدول ۴: آمار توصیفی مربوط به اعتبارسنجی شاخص‌های ارزیابی از دانش‌آموزان

عامل سوم: دانش‌آموزان						
ملاک	شاخص	میانگین	خطای استاندارد میانگین	واریانس	انحراف استاندارد	سطح مطلوبیت
۳-علاقه و آگاهی دانش‌آموزان	آگاهی دانش‌آموز از ماهیت رشته تحصیلی خود-ریاضی - تجربی- ادبیات و علوم انسانی	4.1	0.04152	0.517	0.71922	زیاد
	علاقه دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود	4.01	0.04379	0.575	0.75845	زیاد
	میانگین کل شاخص‌های	4.055		زیاد		
۴- ترکیب و توزیع دانش‌آموزان	تناسب دانش‌آموزان در هر یک از رشته‌های تحصیلی	4.2333	0.044	0.581	0.76212	زیاد
	نسبت جنسی دانش‌آموزان پذیرفته شده در هر رشته	4.0133	0.04674	0.655	0.80953	زیاد
	سهم هر دوره‌ی تحصیلی از کل دانش‌آموزان	4.2667	0.04706	0.664	0.81513	زیاد
	درصد دانش‌آموزان دختر	4.25	0.07067	1.498	1.22406	متوسط
	درصد دانش‌آموزان شهری	4.0267	0.05565	0.929	0.96387	زیاد
	درصد دانش‌آموزان مناطق دوزبانه	4.1933	0.04389	0.578	0.76019	زیاد
	درصد دانش‌آموزان مدارس مختلط	4.3667	0.0506	0.768	0.87642	زیاد
	درصد رشد سالیانه تعداد دانش‌آموزان	3.8	0.04433	0.589	0.76777	متوسط
	نسبت دانش‌آموزان به کل کارکنان آموزشی	4.2533	0.04731	0.671	0.81939	زیاد
	میانگین کل شاخص‌های	4.1559		زیاد		
میانگین امتیاز کل شاخص‌ها			4.2543		زیاد	

(منبع: یافته‌های پژوهش)

بررسی نتایج حاصل از آمار توصیفی (جدول شماره‌ی ۴)؛ از میان شاخص‌های «پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان»، شاخص «نرخ ارتقای دانش‌آموزان به دوره‌ی پیش

دانشگاهی» با امتیاز ارزیابی (4.54) بالاترین و شاخص « میانگین معدل دانش‌آموزان گروه بر حسب رشته تحصیلی » با امتیاز (3.0833) کمترین میزان امتیاز را داشته است. میانگین کل امتیاز ارزیابی شاخص‌های «پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان» (۴.۱۳۶۰) ارزیابی شده است.

از میان شاخص‌های «تعامل دانش‌آموزان با معلمان»، شاخص « میزان مشارکت دانش‌آموزان در اداره‌ی کلاس و مدرسه» با امتیاز ارزیابی (4.5) بیشترین و شاخص « میزان زمانی که دانش‌آموزان سر کلاس ارایه و فعالیت کلاسی می کنند» با امتیاز ارزیابی (4.3667) کمترین میزان ارزیابی را داشته است. میانگین کل شاخص‌های «تعامل دانش‌آموزان با معلمان» (۴.۴۳۸۰) ارزیابی شده است.

از میان شاخص‌های «علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود»، شاخص « آگاهی دانش‌آموز از ماهیت رشته تحصیلی خود-ریاضی -تجربی-ادبیات و علوم انسانی» با امتیاز ارزیابی (4.1) بیشترین و شاخص «علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود» با امتیاز ارزیابی (4.01) کمترین میزان ارزیابی را داشته است. میانگین کل شاخص‌های «علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود» (4.055) ارزیابی شده است.

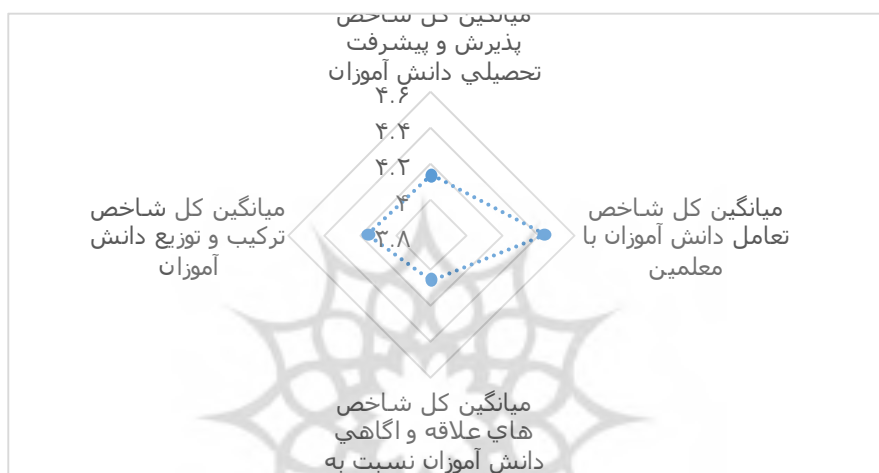
از میان شاخص‌های «ترکیب و توزیع دانش‌آموزان»، شاخص « درصد دانش‌آموزان مدارس مختلط» با امتیاز ارزیابی (4.3667) بیشترین و شاخص « درصد رشد سالیانه تعداد دانش‌آموزان» با امتیاز ارزیابی (3.8) دارای کمترین میزان ارزیابی بوده است. میانگین کل شاخص‌های «ترکیب و توزیع دانش‌آموزان» (۴.۱۵۵۹) ارزیابی شده است.

از میان همه شاخص‌های «دانش‌آموزان» بالاترین میزان ارزیابی مربوط به شاخص‌های «تعامل دانش‌آموزان با معلمان» با امتیاز ارزیابی (4.4380) و کمترین میزان امتیاز مربوط به شاخص‌های میانگین کل شاخص‌های «علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود با امتیاز ارزیابی (4.055) می باشد. میانگین کل امتیاز شاخص‌های «دانش‌آموزان» (4.25430) ارزیابی شده پس این شاخص‌ها دارای سطح مطلوبیت «زیاد» می باشند.

جدول ۵: مقایسه‌ی میانگین کل ارزیابی از شاخص‌ها

سطح مطلوبیت	میانگین	شاخص‌ها	
زیاد	4.1360	میانگین کل شاخص پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان	مقایسه- میانگین
زیاد	4.4380	میانگین کل شاخص تعامل دانش‌آموزان با معلمان	
زیاد	4.055	میانگین کل شاخص‌های علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود	شاخص‌ها
زیاد	4.1559	میانگین کل شاخص ترکیب و توزیع دانش‌آموزان	
زیاد	4.2543	میانگین امتیاز کل شاخص‌ها	

(منبع: یافته‌های پژوهش)

نمودار ۱: مقایسه‌ی شاخص‌های‌های مربوط به ملاک‌های عامل دانش‌آموزان

(منبع: یافته‌های پژوهش)

جدول ۶: آمار استنباطی مربوط به اعتبارسنجی شاخص‌های ارزیابی از دانش‌آموزان

عامل سوم: دانش‌آموزان					
وضعیت پذیرش	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	شاخص	ملاک
تایید	0.000	299	43.245	درصد پذیرش دانشجویان متوسطه نظری به کل دانش‌آموزان متوسطه فنی و حرفه‌ای و کار و دانش	۱- پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان
تایید	0.000	299	31.112	درصد پوشش تحصیلی ظاهری	
تایید	0.000	299	24.702	درصد پوشش تحصیلی واقعی	
تایید	0.000	299	19.230	درصد پوشش تحصیلی ویژه سنی	
تایید	0.000	299	21.259	میانگین معدل دانش‌آموزان گروه بر حسب رشته تحصیلی	
تایید	0.000	299	19.877	نسبت دانش‌آموزان مشروطی به کل دانش‌آموزان در هر مقطع رشته	
تایید	0.000	299	23.089	نسبت دانش‌آموزان انصرافی به کل دانش‌آموزان در هر مقطع رشته	
تایید	0.000	299	19.718	نسبت دانش‌آموزان اخراجی به کل دانش‌آموزان در هر مقطع رشته	
تایید	0.000	299	22.391	درصد دانش‌آموزان به تفکیک رشته‌های تحصیلی	
تایید	0.000	299	19.277	نرخ قبولی دانش‌آموزان به پایه‌های بالاتر	
تایید	0.000	299	23.118	نرخ ارتقای دانش‌آموزان به دوره‌ی پیش‌دانشگاهی	
تایید	0.000	299	15.095	تعداد دانش‌آموزانی که در مسابقات علمی در سطح استانی مقام آورده‌اند	
تایید	0.000	299	31.914	تعداد دانش‌آموزانی که در المپیادهای علمی در سطح کشور رتبه آورده‌اند	
تایید	0.000	299	29.689	نرخ فارغ‌التحصیلی دانش‌آموزان	
تایید	0.000	299	38.450	نرخ ماندگاری دانش‌آموزان	
تایید	0.000	299	31.617	نسبت دانش‌آموزان استعدادهای برتر تحت پوشش به کل دانش‌آموزان	
تایید	0.000	299	22.384	درصد دانش‌آموزان کلاس‌های مختلط	
تایید	0.000	299	24.919	نسبت دانش‌آموزان مدارس غیردولتی به کل دانش‌آموزان	
تایید	0.000	299	19.147	میانگین معدل سالانه دانش‌آموزان	
تایید	0.000	299	20.923	میانگین معدل قبولی‌های خرداد ماه	
تایید	0.000	299	24.114	درصد قبولی خرداد ماه	

ادامه‌ی جدول ۶: آمار استنباطی مربوط به اعتبارسنجی شاخص‌های ارزیابی از دانش‌آموزان

عامل سوم: دانش‌آموزان					
وضعیت پذیرش	سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار t	شاخص	ملاک
تایید	0.000	299	24.114	درصد قبولی خرداد ماه	۱- پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان
تایید	0.000	299	25	درصد قبولی سالانه دانش‌آموزان	
تایید	0.000	299	33.457	درصد دانش‌آموزان کلاس‌های مختلط	
تایید	0.000	299	30.810	درصد دانش‌آموزان کلاس‌های چندپایه	
تایید	0.000	299	39.282	نسبت دانش‌آموزان مدارس غیر دولتی به کل دانش‌آموزان استان	۲- تعامل دانش‌آموزان با معلمان
تایید	0.000	299	45.460	میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت تدریس و تحقیق	
تایید	0.000	299	40.244	میزان مشارکت دانش‌آموزان در کارهای گروهی کلاسی	
تایید	0.000	299	32.741	میزان مشارکت دانش‌آموزان در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی کلاسی	
تایید	0.000	299	41.892	میزان مشارکت دانش‌آموزان در اداره‌ی کلاس و مدرسه	۳- علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود
تایید	0.000	299	28.267	میزان زمانی که دانش‌آموزان سر کلاس ارایه و فعالیت کلاسی می‌کنند	
تایید	0.000	299	36.926	آگاهی دانش‌آموز از ماهیت رشته تحصیلی خود- ریاضی-تجربی-ادبیات و علوم انسانی	
تایید	0.000	299	31.971	علاقه دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود	
تایید	0.000	299	28.029	تناسب دانش‌آموزان در هر یک از رشته‌های تحصیلی	۴- ترکیب و توزیع دانش‌آموزان
تایید	0.000	299	21.681	نسبت جنسی دانش‌آموزان پذیرفته شده در هر رشته تحصیلی	
تایید	0.000	299	26.915	سهم هر دوره‌ی تحصیلی از کل دانش‌آموزان	
تایید	0.000	299	11.320	درصد دانش‌آموزان دختر	
تایید	0.000	299	18.448	درصد دانش‌آموزان شهری	
تایید	0.000	299	27.189	درصد دانش‌آموزان مناطق دوزبانه	
تایید	0.000	299	27.009	درصد دانش‌آموزان مدارس مختلط	
تایید	0.000	299	28.199	درصد رشد سالیانه تعداد دانش‌آموزان	
تایید	0.000	299	26.493	نسبت دانش‌آموزان به کل کارکنان آموزشی	

(منبع: یافته‌های پژوهش)

بررسی نتایج آزمون تی تک نمونه ای (جدول شماره ۶) حاکی از این است که مقدار آماره‌ی بدست آمده هر یک از شاخص‌های دانش‌آموزان با درجه آزادی (۲۹۹)، چون سطح معنی داری مشاهده شده ($\text{sig}=0.000$) مقدار کمتر از میزان خطای مجاز (0.05) شده پس نتیجه می‌گیریم که این شاخص‌ها توسط کارشناسان و متخصصان مورد تأیید قرار گرفته است و به عنوان شاخص‌های مهم و قابل قبول در جریان ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان می‌باشد.

– سوال شماره‌ی سه-وضعیت کیفیت دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد بر طبق چارچوب ارائه شده «ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی دانش‌آموزان مدارس» چگونه می‌باشد؟

به منظور بررسی سوال شماره‌ی سه، پرسشنامه (۳۰) سوالی (متشکل از شاخص‌های ارزیابی از دانش‌آموزان) را تهیه و در اختیار دانش‌آموزان مدارس متوسطه نظری قرار داده است. پس از اجرای پرسشنامه دانش‌آموزان در مدارس نمونه پژوهش و گردآوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها در قالب شاخص‌های توصیفی (میانگین) انجام شده است.^۱

جدول ۷: نتایج حاصل از ارزیابی مدیران مدارس نمونه پژوهش

سطح مطلوبیت		مشخصات مدرسه	پرسشنامه ارزیابی از دانش‌آموزان مدارس		مشخصات مدرسه	پرسشنامه ارزیابی از دانش‌آموزان مدارس		مشخصات مدرسه
4.49	میانگین	کد 41	3.9167	میانگین	کد 21	3.3333	میانگین	کد 1
	مطلوبیت زیاد			متوسط			متوسط	
4.721	میانگین	کد 42	4.125	میانگین	کد 22	3.1667	میانگین	کد 2
	مطلوبیت زیاد			زیاد			متوسط	
4.2083	میانگین	کد 43	3.7917	میانگین	کد 23	4.0417	میانگین	کد 3
	مطلوبیت زیاد			متوسط			زیاد	
4.375	میانگین	کد 44	4.1667	میانگین	کد 24	2.752	میانگین	کد 4
	مطلوبیت زیاد			زیاد			ضعیف	
4.2083	میانگین	کد 45	4.5667	میانگین	کد 25	3.125	میانگین	کد 5
	مطلوبیت زیاد			زیاد			متوسط	

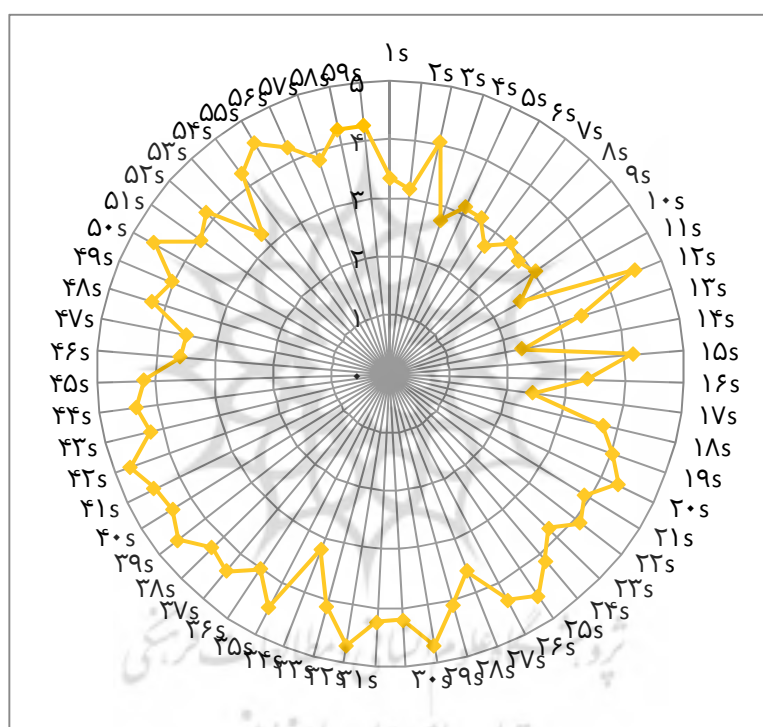
^۱ - به دلیل محرمانه بودن نتایج ارزیابی مدارس از ذکر اسامی مدارس معذوریم و نتایج ارزیابی از مدارس را در قالب کدهای مشخص شده قرار داده ایم.

ادامه‌ی جدول ۷: نتایج حاصل از ارزیابی مدیران مدارس نمونه پژوهش

سطح مطلوبیت		مشخصات مدرسه	پرسشنامه ارزیابی از دانش‌آموزان مدارس		مشخصات مدرسه	پرسشنامه ارزیابی از دانش‌آموزان مدارس		مشخصات مدرسه
میانگین	مطلوبیت		میانگین	مطلوبیت		میانگین	مطلوبیت	
3.60	میانگین	کد 46	4.367	میانگین	کد 26	3.0833	میانگین	کد 6
	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت		متوسط	مطلوبیت	
3.5417	میانگین	کد 47	3.616	میانگین	کد 27	2.7083	میانگین	کد 7
	مطلوبیت		متوسط	مطلوبیت		ضعیف	مطلوبیت	
4.25	میانگین	کد 48	4.1	میانگین	کد 28	3.0417	میانگین	کد 8
	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت		متوسط	مطلوبیت	
4.0417	میانگین	کد 49	4.7083	میانگین	کد 29	2.9167	میانگین	کد 9
	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت		ضعیف	مطلوبیت	
4.616	میانگین	کد 50	4.221	میانگین	کد 30	3.0417	میانگین	کد 10
	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت		متوسط	مطلوبیت	
3.95	میانگین	کد 51	4.256	میانگین	کد 31	2.5417	میانگین	کد 11
	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت		ضعیف	مطلوبیت	
4.175	میانگین	کد 52	4.7083	میانگین	کد 32	4.541	میانگین	کد 12
	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت	
3.235	میانگین	کد 53	4.1259	میانگین	کد 33	3.4167	میانگین	کد 13
	مطلوبیت		متوسط	مطلوبیت		متوسط	مطلوبیت	
4.2512	میانگین	کد 54	3.2258	میانگین	کد 34	2.2917	میانگین	کد 14
	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت		ضعیف	مطلوبیت	
4.5682	میانگین	کد 55	4.5	میانگین	کد 35	4.1667	میانگین	کد 15
	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت	
4.235	میانگین	کد 56	4	میانگین	کد 36	3.375	میانگین	کد 16
	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت		متوسط	مطلوبیت	
3.8333	میانگین	کد 57	4.375	میانگین	کد 37	2.4583	میانگین	کد 17
	مطلوبیت		متوسط	مطلوبیت		ضعیف	مطلوبیت	
4.2564	میانگین	کد 58	4.2554	میانگین	کد 38	3.75	میانگین	کد 18
	مطلوبیت		متوسط	مطلوبیت		متوسط	مطلوبیت	
4.25897	میانگین	کد 59	4.6167	میانگین	کد 39	4.0417	میانگین	کد 19
	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت	
			4.3759	میانگین	کد 40	4.3333	میانگین	کد 20
			زیاد	مطلوبیت		زیاد	مطلوبیت	
متوسط	3.8807	میانگین کل امتیاز حاصل از ارزیابی دانش‌آموزان در کل مدارس						

(منبع: یافته‌های پژوهش)

بر اساس یافته‌های جدول فوق (جدول شماره ۷) تعداد ۳۶۸ دانش‌آموز در ۵۹ مدرسه‌ی نمونه پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفتند و به طور کلی دانش‌آموزان مدارس کد (۲۵) با امتیاز ارزیابی «4.5667»، مدرسه‌ی کد (۲۹) با امتیاز ارزیابی «4.7083»، مدرسه‌ی کد (۳۲) با امتیاز ارزیابی «4.7083»، مدرسه‌ی کد (۳۹) با امتیاز ارزیابی «4.6167»، مدرسه‌ی کد (۴۲) با امتیاز ارزیابی «4.721»، مدرسه‌ی کد (۵۰) با امتیاز ارزیابی «4.616» و مدرسه‌ی کد (۵۵) با امتیاز ارزیابی «4.5682» بیشترین میزان امتیاز ارزیابی را داشته‌اند. همچنین دانش‌آموزان مدارس مدرسه‌ی کد (۱۱) با امتیاز ارزیابی «3.12»، مدرسه‌ی کد (۱۴) با امتیاز ارزیابی «3.0751» و مدرسه‌ی کد (۱۷) با امتیاز ارزیابی «2.4583» کمترین میزان ارزیابی را داشته‌اند. میانگین کل امتیاز حاصل از ارزیابی عامل «دانش‌آموزان» در ۵۹ مدرسه (۳.۸۸۰۷) شده که در سطح مطلوبیت «متوسط» می‌باشد.

نمودار ۱۰: نتایج حاصل از ارزیابی دانش‌آموزان در مدارس در قالب نمودار رادار

بحث و نتیجه گیری

دانش‌آموز یکی از مهمترین منابع تأمین کننده کیفیت در آموزش و پرورش می باشد. بنابراین، برای به دست آوردن اطلاعات در مورد اینکه دانش‌آموزان مدارس از چه کیفیتی برخوردار می باشد، باید از یک سیستم دقیق در ارزیابی استفاده کرد. در ارزیابی از کیفیت دانش‌آموزان مهمترین مشکلات و چالش‌ها، گرایش به ذهنی گرایی و دور شدن از عینیت می باشد. این شرایط زمانی رخ می دهد که ملاک‌ها و نشانگرهای ملموس و قابل سنجش در دسترس ارزیابان نباشد و آنان برای ارزیابی به معیارهای ذهنی خودساخته متوسل شوند. این کار، ارزیابی را بسیار مخاطره آمیز می سازد. در چنین حالتی، حرکات و رفتارهای سلیقه ای و فردی در سازمان نظارتی مشاهده و امکان تبعیض قایل شدن و نبود معیار رتبه بندی در نظارت بسیار محتمل است. استفاده از شاخص‌های قابل اندازه گیری و دقیق در ارزیابی، می تواند به وضوح، دقت و سرعت ارزیابی افزود.

پژوهش حاضر با بررسی منابع وزارت آموزش و پرورش، شورای عالی انقلاب فرهنگی، مطالعات انجام گرفته در خارج از کشور، مجموعه ای از مهمترین و اساسی‌ترین ملاک‌ها و شاخص را برای ارزیابی از کیفیت دانش‌آموزان را انتخاب و در قالب پرسشنامه ای محقق ساخته تدوین کرده است. چهار ملاک برای ارزیابی از کیفیت دانش‌آموز ارائه شده است که شامل؛ پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، تعامل دانش‌آموزان با معلمان، علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی، ترکیب و توزیع دانش‌آموزان می باشد. در ادامه پژوهش برای هر یک از این ملاک‌ها، مهمترین شاخص‌های مربوط به آنها را ارائه داده است که شامل؛ پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان (۲۵ شاخص)، تعامل دانش‌آموزان با معلمان (۵ شاخص)، علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی (۲ شاخص)، ترکیب و توزیع دانش‌آموزان (۹ شاخص) می باشد. جهت اعتبارسنجی این ملاک‌ها و شاخص‌ها، پرسشنامه ای محقق ساخته تدوین و در اختیار کارشناسان صفی و ستادی آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد و متخصصین ارزیابی کیفیت در عرصه دانشگاهی قرار داده است.

بعد از گردآوری داده‌ها، نتایج حاصل از آمار توصیفی بیانگر این است که که از میان ملاک‌های ارزیابی از دانش‌آموز، ملاک « تعامل دانش‌آموزان با معلمان » با امتیاز (4.3) بیشترین میزان امتیازدهی را داشته و ملاک « علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود » با امتیاز (3.91) دارای کمترین میزان امتیازدهی می باشد. و به طور کلی میانگین امتیاز کل ملاک‌های دانش‌آموزان (۴.۲۱۱۱) می باشند پس دارای سطح مطلوبیت «زیاد» می باشد. امتیاز بالای مربوط به ملاک «تعامل دانش‌آموز با معلم» توسط کارشناسان و

متخصصان مربوط به نقش و اهمیتی می‌باشد که آنها برای این تعامل در ارتقاء کیفیت آموزش و یادگیری می‌باشد. همچنین، علت پایین بودن امتیاز ملاک «علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود» توسط کارشناسان و متخصصین مربوط به این نکته می‌باشد که، امروزه با وجود نقش و اهمیت مشاوره و راهنمایی‌های مدرسه در جهت راهنمایی و مشاوره‌ی تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان، دانش‌آموزان با همکاری والدین و دیگر افراد در خارج از مدرسه، با آگاهی و علاقه اقدام به انتخاب رشته تحصیلی خود می‌کنند. همچنین، وظیفه مشاوره‌ی و راهنمایی در مدارس را عمدتاً بر عهده افرادی غیره متخصص قرار داده که این کار کارایی و اثربخشی آن کاسته است. ادامه نتایج حاصل از آمار استنباطی بیانگر این است که مقدار آماره‌ی بدست آمده هر یک از ملاک‌های دانش‌آموزان با درجه آزادی (299)، چون سطح معنی داری مشاهده شده ($\text{sig}=0.000$) مقدار کمتر از میزان خطای مجاز (0.05) شده پس نتیجه می‌گیریم که این ملاک‌ها توسط کارشناسان و متخصصین مورد تأیید قرار گرفته است و به عنوان ملاک‌های مهم و قابل قبول در جریان ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان می‌باشد.

نتایج تجزیه و تحلیل شاخص‌های دانش‌آموزان بیانگر این می‌باشد که از میان همه شاخص‌های «دانش‌آموزان»، بالاترین میزان ارزیابی مربوط به شاخص‌های «تعامل دانش‌آموزان با معلمان» با امتیاز ارزیابی (4.4380) و کمترین میزان امتیاز مربوط به شاخص‌های میانگین کل شاخص‌های «علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود» با امتیاز ارزیابی (4.055) می‌باشد. میانگین کل امتیاز شاخص‌های «دانش‌آموزان» (4.25430) ارزیابی شده است. بنابراین، این شاخص‌ها دارای سطح مطلوبیت «زیاد» می‌باشند. نتایج بیانگر این است که شاخص‌های «تعامل دانش‌آموزان با معلمان» در اعتبارسنجی به وسیله متخصصان بیشترین امتیاز را در بین شاخص‌های دانش‌آموز داشته که می‌توان این نتیجه را به علت نقش و اهمیتی دانست که کارشناسان و متخصصان برای تعامل بین معلم و دانش‌آموز برای ایجاد انگیزه، روحیه، کسب تجربه مستقیم از محیط یادگیری و یاددهی بهتر دانش‌آموزان قائل هستند. همچنین، علت پایین بودن شاخص‌های «علاقه و آگاهی دانش‌آموزان نسبت به رشته تحصیلی خود» در اعتبارسنجی به وسیله کارشناسان و متخصصان را می‌توان اولاً، بخاطر این نکته دانست که تعداد این شاخص‌ها کم بوده و میانگین کل امتیاز را پایین آورده است. دوماً، امروزه با وجود نقش و اهمیت مشاوره و راهنمایی‌های مدرسه در جهت راهنمایی و مشاوره‌ی تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان، دانش‌آموزان با همکاری والدین و دیگر افراد در خارج از مدرسه، با آگاهی و علاقه اقدام به انتخاب رشته تحصیلی خود می‌کنند. سوماً، وظیفه مشاوره و راهنمایی در مدارس را عمدتاً بر عهده افرادی غیره متخصص قرار داده که این کار کارایی و

اثربخشی آن کاسته است. بنابراین نقش مشاوره و راهنمایی شغلی در این بین به حداقل می‌رسد. در ادامه نتایج حاصل از آمار استنباطی بیانگر این است که مقدار آماره‌ی بدست آمده هر یک از شاخص‌های دانش‌آموزان با درجه آزادی (۲۹۹)، چون سطح معنی داری مشاهده شده ($\text{sig}=0.000$) مقدار کمتر از میزان خطای مجاز (0.05) شده پس نتیجه می‌گیریم که این شاخص‌ها توسط کارشناسان و متخصصین مورد تأیید قرار گرفته است و به عنوان شاخص‌های مهم و قابل قبول در جریان ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان می‌باشد.

در ادامه پس از اعتبارسنجی ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی از دانش‌آموزان، پرسشنامه‌ی ۳۰ سوالی را طراحی و در اختیار دانش‌آموزان مدارس متوسطه (نظری) استان کهگیلویه و بویراحمد قرار گرفت. نتایج حاکی از این است که میانگین کل امتیاز حاصل از ارزیابی «دانش‌آموزان» در ۵۹ مدرسه (۳.۸۸۰۷) شده که در سطح مطلوبیت «متوسط» می‌باشد. بنابراین، دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان کهگیلویه و بویراحمد بر اساس ملاک‌ها و شاخص‌های ارایه شده دارای وضعیت «متوسط» می‌باشند.

در مقام مقایسه‌ی یافته‌های پژوهش حاضر با ادبیات پژوهشی موجود، می‌توان گفت که، تمامی کارهای انجام گرفته، ابعاد، وسعت مطالعاتی و معیارهای دقیق و کمی در تدوین ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی از کیفیت دانش‌آموزان را نداشته‌اند. همچنین مطالعات انجام گرفته، به انجام اعتبارسنجی ملاک‌ها و شاخص‌های پیشنهادی خود، جهت مشخص کردن وزن و مطلوبیت آنها نپرداخته‌اند. دیگر اینکه، پژوهش به منظور مشخص کردن کارایی و اثربخشی چارچوب پیشنهادی خود، به اجرای آزمایشی ملاک‌ها و شاخص‌های نهایی پرداخته است. بنابراین، از این جهت، می‌توان گفت این پژوهش در میان کارهای انجام گرفته، پژوهشی نو و مورد نیاز می‌باشد.

در نهایت، نتایج حاصل از این پژوهش بیانگر اهمیت این نکته می‌باشد که چارچوب پیشنهادی برای ارزیابی از کیفیت دانش‌آموزان متوسطه هم در مرحله اعتبارسنجی و هم در مرحله مربوط به اجرا در مدارس برای سنجش کیفیت دانش‌آموزان، موفقیت لازم را داشته و می‌تواند برای سنجش کیفیت دانش‌آموزان مدارس کشور بکار گرفته شود.

منابع

- بارزگان، عباس (۱۳۸۰). *ارزشیابی آموزشی: مفاهیم الگوها و فرایندهای عملیاتی*، تهران، انتشارات سمت، چاپ اول.
- بارزگان، عباس (۱۳۷۲). سیستم نشانگرهای آموزشی و کاربرد آن در تحلیل کارایی دانشگاهی، *نشریه علوم تربیتی دانشگاه تهران*، سال شانزدهم، شماره ۲، ص ۲.
- بختیاری، ابوالفضل (۱۳۸۳). استانداردسازی و اعتبارسنجی (تضمین کیفیت) در نظام آموزشی، *مجموعه مقالات اولین همایش استاندارد و استاندارد سازی در آموزش و پرورش*، تهران، وزارت آموزش و پرورش، ص ۷۹.
- بقایی شیوا، نعمت‌الله (۱۳۷۴). بررسی و طراحی الگوی ارزیابی مناسب برای اعتباربخشی دبیرستان‌های نظام جدید آموزش متوسطه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گروه تعلیم و تربیت، دانشگاه علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه تهران.
- پازارگادی، مهرانوش (۱۳۸۳). الگوی برای اعتباربخشی (تضمین کیفیت) در آموزش و پرورش، *مجموعه مقالات اولین همایش استاندارد و استاندارد سازی در آموزش و پرورش*، تهران، وزارت آموزش و پرورش، ص ۲۱۰.
- جوادی، محمدجعفر (۱۳۸۸). ضرورت و چگونگی ایجاد تضمین کیفیت در آموزش و پرورش، *ماهنامه پژوهشنامه آموزشی*، شماره ۱۱۸، ص ۵۱.
- ریبعی، محمد و همکاران (۱۳۸۶). مقایسه‌ی نرخ‌های آموزشی و کیفیت آموزش و پرورش نمونه‌های برتر مدارس دولتی و غیرانتفاعی استان چهارمحال و بختیاری، *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، سال ششم، شماره ۱۹، ص ۱۸.
- رجایی پور، سعید و همکاران (۱۳۸۶). بررسی شاخص‌های مطلوب در فرایند ارزشیابی مدیریت مدارس از دیدگاه مدیران و دبیران متوسطه شهر کرد، *فصلنامه مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد واحد گرمسار*، سال اول، شماره ۲، ص ۹.
- عبداللهی، بیژن. (۱۳۸۶). طراحی سامانه نشانگرهای ارزیابی کیفیت مدارس ابتدایی و راهنمایی، *فصلنامه تعلیم و تربیت*، سال بیست و سوم، شماره ۲، ص ۱۴۸.
- میرزاحمدی، محمد حسن (۱۳۸۵). *مبانی نظری احصاء شاخص‌های ارزشیابی نظام آموزش و پرورش*، اسناد پشتیبان کمیته آموزش دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، صفحات ۳۱۰-۳۰۵.
- یادگارزاده، غلام رضا (۱۳۸۸). اعتبارسنجی در آموزش و پرورش؛ فرصت‌ها و تهدیدها، *فصلنامه رشد تکنولوژی آموزشی*، شماره ۷، صفحات ۴-۲.

یادگارزاده، غلامرضا (۱۳۸۸). اعتبارسنجی در آموزش و پرورش، فصلنامه رشد تکنولوژی آموزشی، شماره‌ی ۸، صفحات ۴-۲.

- Anderson•Lena. (2011). "Indicators for Quality Assurance in Secondary Education". www.bceqa.ca, pp 1-16.
- Battana, N. (1996). "indicator for performance of educational system". IIEP, Paris, unesco, NO 4, pp 213-223.
- Mateja B, Mitja S & Darko Z. (2011). "Review on Evaluation and assessment frameworks for improving school outcomes", Country background report: Slovenia, Vol. 1, No. 3, pp 128-135.
- Middle States Association of Colleges and Schools phladelphia ,Commissions on Elementary and Secondary Schools. (2009)."standards for accreditation for school" www.msacess.org/Accreditation/Standards, pp18-19.
- Ministry of Education Hong Kong. (2011). "Advanced Accreditation Standards for Quality School Systems". http://www.edu.tw/files/publication, pp 13-15.
- NCES. (2000). *Monitoring school quality: and indicator reports, USA depateman of education .office of educational research and improvement .nationat center of educational statistics*, pp 20-21.
- OECD. (2009). Review on Evaluation and Assessment Frameworks for Improving School Outcomes, Publications OECD, pp1-10
- OECD. (2013). Synergies for Better Learning an international prespective on Evaluation and Assessment in Education, Publications Reviews of Evaluation and Assessment in Education, pp25-29.
- OECD (2011). Review on Evaluation and Assessment Frameworks for Improving School Outcomes- Country Background Report: LUXEMBOURG- evaluationpolicy, pp 9-15.
- Willis, C.A.J. (2003). The evaluation of principals and the improvement of Public elementary schools. UMI ProQuest Digital Dissertations. University OF Massachusetts Amherst. web: http:// www.lib.umi.com, pp18-26.